

ÁGOSTON GYÖRGY

AUSZTRIAI REFORMKÍSÉRLETEK A GIMNÁZIUMI FELSŐ FOKOZATON

Ausztriában az általánosan képző felső iskolák (allgemeinbildende höhere Schulen) – korábban középiskolák – rendszerét legutoljára átfogóan az 1962. évi iskolatörvény reformálta. A reform lényege az volt, hogy a korábbi, az 1927. évi középiskolai törvényben meghatározott középiskolátípusokat (gimnázium, reálgimnázium, reálskola és női felsőiskola) erőteljesebben differenciálta.

Az általánosan képző felső iskolák *nyolc évfolyamúak**; a tanulók egyetemi-főiskolai tanulmányokra jogosító érettségi vizsgával fejezik be bennük tanulmányaikat. Az 1–4. évfolyam alkotja az *alsó fokozatot* (Unterstufe), az 5–8. évfolyam a *felsőt* (Oberstufe). Az elemi iskola (Grundschule) négy osztályának elvégzése után (6–10 éves kor) lehet általánosan képző felső iskolákba felvételt nyerni. A korábban még létező felvételi vizsgát 1971-ben megszüntették ugyan, de a felvételhez ma is szükséges a Grundschule tantestületének kedvező véleménye a tanuló alkalmasságáról. Ha a szülő nem ért egyet az alkalmatlanságot kimondó véleménnyel, gyermeke csak sikerrel letett felvételi vizsgával iratkozhat be általánosan képző felső iskolába.

Az *alsó fokozatban* az általánosan képző magasabb középiskolának következő típusai működnek: *gimnázium, reálgimnázium és leányreálgimnázium* (wirtschaftkundliches Realgymnasium). Az első két osztály tanterve valamennyiben azonos, az első osztálytól az anyanyelv mellett egy élő idegen nyelvet tanítanak (főképp az angolt). A három típus a 3. osztálytól különül el egymástól. A gimnáziumban a 3. osztálytól kezdve kötelező a latin, a reálgimnáziumban az alsó fokozaton nincs latinoktatás, a leányreálgimnáziumban megfelelő gyakorlati tárgyak (háztartástan, kézimunka) is helyet kapnak. Az egyéb tárgyakat illetően az alsó fokozatban egységes a három középiskolai típus tanterve.

A *felső fokozaton* kiszélesedik a differenciálódás. A gimnázium három fő típusra tagolódik: 1. *humanisztikus gimnázium* (súlyponti tárgyai: egy élő idegen nyelv, latin, görög), 2. *idegen nyelvi gimnázium* – Neusprachliches Gymnasium – (súlyponti tárgyai: két élő idegen nyelv és a latin), 3. *realisztikus gimnázium*** – Realistisches Gymnasium – (súlyponti tárgyak: egy élő idegen nyelv, latin, matematika, fizika, ábrázoló geometria). A

* Az 1962. évi törvény az általánosan képző felső iskolák tanulmányi idejét 9 évfolyamban határozta ugyan meg, de a közvélemény határozott ellenállása következtében a 9. évfolyam (osztály) beindítását elhalasztották.

** A realisztikus gimnáziumot az különbözteti meg a reálgimnáziumtól, hogy benne a latin a 3. osztálytól kötelező, a reálgimnáziumban pedig az 5. osztálytól lehetséges.

felső szakasz reálgimnáziumi típusai: 1. *természettudományi reálgimnázium* – Naturwissenschaftliches Realgymnasium – (súlyponti tárgyak: élő idegen nyelv, latin vagy egy másik élő idegen nyelv, természettudományi tárgyak), 2. *matematikai reálgimnázium* – Mathematisches Realgymnasium – (súlyponti tárgyak: két élő idegen nyelv, matematika, fizika, ábrázoló geometria), 3. *leányreálgimnázium* (súlyponti tárgyak: egy élő idegen nyelv, latin vagy egy második élő idegen nyelv, sajátos női gyakorlati tárgyak).

Létrehoztak *önálló gimnáziumi és reálgimnáziumi felső fokozatokat* is, amelyekbe a beiratkozás nincs kötve a megfelelő alsó fokozat elvégzéséhez, amelyekbe tehát bármely gimnáziumi, reálgimnáziumi alsó fokozat elvégzése után és – ami az iskolarendszer demokratizálódása szempontjából figyelmet érdemel – a Hauptschule I tagozatából (Klassenzug I) is közvetlenül be lehet jutni. Ha ez a formális elővégzettség hiányzik, a bejutás feltétele az eredményes felvételi vizsga. Ezeknek a felső fokozatoknak lehet *előkészítő osztályuk* (Übergangsstufe) is azoknak a tanulóknak vagy felnőtteknek a számára, akiknek ilyen előkészítésre szükségük van. Az önálló felső fokozatok a következők: *Musisch-pädagogisches Realgymnasium, Aufbau-Gymnasium, Aufbau-Realgymnasium*. Az utóbbiak állnak nyitva felnőttek számára is.

Külön figyelmet érdemel a *Musisch-pädagogisches Realgymnasium*, amelyről úgy beszéltek, mint az említett 1962. évi törvény „bestseller”-éről. Ez az iskolatípus tulajdonképpen a megszűnt régi középfokú tanítóképző utódjaként jött létre, tehát azzal a céllal, hogy elsősorban a felsőfokú tanítóképző akadémiákra irányítsa tanulóit. Ennek érdekében megerősített zenei és képzőművészeti képzést („musisch”) iktatott tantervébe. Az iskolatípus azonban viszonylag olcsó és alkalmas eszköznek bizonyult az 50-es évek végén és a 60-as években erőteljesen jelentkező továbbtanulási igény, a „képzési robbanás” (Bildungsexplosion) levezetésére. Az 1962. évi törvény utáni nagy iskolaalapítási kampány („Jedem Bezirk eine höhere Schule”) alkalmából a legtöbb esetben a választás erre az iskolatípusra esett. Tanulóinak létszáma szinte rohamosan növekedett; az 1969/70-es tanévben már az általánosan képző felső iskolákban sikerrel érettségit tett tanulóknak 28,9%-a járt Musisch-pädagogisches Realgymnasium-ba. Ezzel a folyamattal együtt az iskola eredeti célja (pädagogisch: előkészítés, irányítás a tanítóképző akadémiákon való továbbtanulásra) egyre halványodott, és az 1976/77-es tanévtől – tudomásunk szerint – elnevezése is *felső szakaszú reálgimnáziumra* (Oberstufenrealgymnasium) változott, amelynek egyik tagozatában a zenei, a másik tagozatában a természettudományi képzés hangsúlyozottabb.

A felvázolt középiskolai rendszer az erőteljes differenciálás ellenére is merev és antidemokratikus; a társadalmi szelekción alapuló tökésk iskolarendszer minden bélyegét magán viseli. A nyolcosztályos gimnázium és reálgimnázium társadalmi presztízse ma is jóval nagyobb, mint az önálló felső szakaszú általánosan képző iskolaké, a latinos gimnáziumé nagyobb, mint a nem latinos reálgimnáziumé. A latin oktatása ugyan csak a 3. osztályban kezdődik, de azzal, hogy a gyermek gimnáziumba vagy reálgimnáziumba iratkozik, már tulajdonképpen az első osztályban nagymértékben meghatározódik képzési iránya – és nyilvánvalóan nem képességei, érdeklődése, hanem szociális helyzete, származása, szülei szándéka alapján. Az egyik képzési irányból a másikba, az egyik gimnáziumi vagy reálgimnáziumi ágazatból a másikba átmenni körülményes, gyakorlatilag lehetetlen. A Musisch-pädagogisches Realgymnasium érettségije jogilag ugyan éppúgy belépő egyetemre, főiskolára, mint a nyolcosztályos gimnáziumé és reálgimnáziumé, mégis az ő tanulóiból rekrutá-

lódik nagyrészt a csak felsőfokú és nem főiskolai rangú kétéves tanítóképző akadémia hallgatósága és csak elenyésző számban a nyolc évfolyamú középiskoláikéiból.

1969-ben az osztrák egyetemeken és főiskolákon a munkásszármazású hallgatók aránya 8%, 1971-ben 12% volt ugyanakkor, amikor apáik generációjában a férfiak 41%-a munkás. Ezzel szemben 1969-ben a hallgatók egyharmadának apja is egyetemi-főiskolai végzettségű volt, pedig az apák generációjában mindössze csak 4,4% végzett egyetemet vagy főiskolát. Ezt az antidemokratikus szelekciót a középiskolai rendszer hivatott elvégezni.

Az előbbiekből nyilvánvaló, hogy az 1962-es törvény középiskolai reformja nem jelentett lényeges előrelépést a középiskolai rendszer demokratizálódásában, és nem oldotta meg a képzésnek a tanulók képességeihez jobban igazodó differenciálását. Nem csoda, hogy a jelenlegi középiskolai rendszert az 1962. évi törvény után is erőteljesen bírálják a demokratizálódást sürgető társadalmi erők, és kísérleti modelleket dolgoznak ki a fenti problémák megoldására. Ami az általánosan képző felső iskolák alsó szakaszának haladó reformját illeti, ez a „Gesamtschule”-kísérletekben ölt testet.* Erre épülnek a felső szakasz progresszív kísérleti modelljei. Ezek a kísérleti törekvések azonban csak kompromisszumok árán érvényesülhetnek. A jelenleg fennálló antidemokratikus középiskolai rendszert ugyanis, mivel jól betölti az uralkodó osztályok és rétegek művelődési monopóliumának védelmét, a konzervatív erők makacsul védik. Bizonyos korszerűsítés elöl azonban ők sem tudnak kitérni, és kidolgozzák a maguk kísérleti modelljeit is, amelyek azonban lényegi, strukturális változtatást nem tartalmaznak.

A fentieknek megfelelően a *gimnáziumi felső fokozat reformja érdekében 3 kísérleti modell* született. Az I. modellt az Oktatási Minisztérium tisztviselői, a II.-at az Osztrák Néppárt közoktatáspolitikusai és a III.-at az Osztrák Szociáldemokrata Párt közoktatáspolitikusai dolgozták ki. Az alábbiakban részletesen ismertetjük ezeket a kísérleti modelleket. Tanulmányozásuk, bár társadalompolitikai és közoktatáspolitikai háttérük gyökeresen különbözik a mi gimnáziumi (középiskolai) reformtörekvéseink társadalompolitikai és közoktatáspolitikai háttérétől, számunkra is inaktív lehet, mert számos közös megoldandó probléma is jelentkezik bennük (az egységesség és differenciáció elvének érvényesítése, a differenciálás különböző módzatai, a szabadon választhatóság elve, tantervi arányai, a szabadon választható tárgyak jellege, a hagyományos oktatási szervezet rugalmasabbá tétele, értékelési és vizsgaproblémák stb.).

Kísérleti modellek

A három kísérleti modell közös jellemzői és célkitűzései a következők:

1. A hagyományos osztályrendszerű oktatáshoz képest nagyobb szervezeti hajlékonyság.
2. Az oktatás erőteljesebb individualizálása.

*A Pedagógiai Szemle 1976. decemberi számában részletesebben ismertettük azokat az iskolakísérleteket, amelyek az iskolaköteles korban folynak Ausztriában, köztük a Gesamtschule-kísérletet is. Ugyanaz az ismertetés bevezetésül röviden felvázolta a jelenlegi osztrák iskolarendszert. E vázlat áttekintése az olvasó számára megkönnyíti, hogy világosabban lássa a gimnáziumi-reálgimnáziumi képzés helyét az osztrák iskolarendszerben.

3. Az intenzívebb tehetséggondozás egyrésztől, a bukások okozta problémákon való enyhítés másrésztől; a tanulók tanulásának jobb motiválása.

4. A választási lehetőség beépítése a tantárgyi rendszerbe, de oly módon, hogy a gimnázium általánosan művelő és felsőfokú tanulmányokra általánosan felkészítő jellege ne szenvedjen csorbát.

5. Új tantervi, kurrikuláris elképzelések kipróbálása.

6. A fentiekkel logikus összhangban folyamatos tanácsadási rendszer beiktatása mind a tanulók, mind szüleik számára, hogy a választási és segítői, felzárkóztatási lehetőségekkel élni tudjanak.

7. A kísérleti modellek az általánosan képző felső iskolák felső fokozatán 4 éves tanulmányi időtartammal számolnak; a kísérleti iskolák valamennyi párhuzamos osztályában felmenő rendszerben valósítják meg a kísérletet.

8. Az általánosan kötelező tantárgyak mellett vannak olyan választható tárgyak, amelyek közül a tanulóknak meghatározott mértékben választaniuk kell, és utána ezek számukra kötelezőek (Wahlpflichtgegenstände). Az olyan választható tárgyak, amelyek az általánosan kötelező tárgyak elmélyítői, továbbfejlesztői, kiegészítői, csak abban az esetben választhatók, ha a megfelelő általánosan kötelező tárgyakból a tanuló jó eredményt ért el.

9. A kötelezően választható tárgyak mellett olyan nem kötelező foglalkozások választására is módjuk van a tanulóknak, amelyek nem számítanak bele az előírt heti óraszámába.

10. Az oktatást „segítő tanfolyamok” (Förderkurse) kísérik, amelyek egyrészt a tehetséges gyerekekkel való foglalkozást (Liftkurs), másrészt a gyengébb tanulók felzárkóztatását, bukásuk megakadályozását vannak hivatva szolgálni.

11. A I. kísérleti modell „fokozatokat” (Stufen) vezet be a hagyományos osztályévfolyamok helyett. A tanulók az egyes tantárgyakból különböző fokozatokban lehetnek.

12. A II. kísérleti modellben horizontálisan szervezett teljesítménycsoportok (Leistungsgruppen) szervezésével történik a differenciálás a hagyományos osztályévfolyamon belül.

13. Egy vagy két tárgyból az elégtelen teljesítmény bizonyos egyéb feltételek megléte esetén nem akadályozza meg a tanuló feljebb jutását a többi tárgyból.

14. Az érettségi vizsgával kapcsolatban is bizonyos reformokat kísérleteznek ki:

Legfeljebb két tárgyból, amelynek tanulása befejeződik, az érettségi részeként vizsgát tehetnek a tanulók a 7. gimnáziumi tanév végén vagy az utolsó tanév elején, ha legalább közepes (befriedigend) az érdemjegyük, és a többi tárgyból is eredményesen zárták a tanévet.

Az érettségi vizsga egyébként – mint a nem kísérleti iskolákban is – 7 részvizsgából áll:

három írásbeli záróvizsgából (német, matematika, egy idegen nyelv vagy latin); ehhez még egy járulhat (második idegen nyelv vagy ábrázoló geometria);

négy szóbeli záróvizsga (illetve 3, ha az írásbeli vizsgák száma 4) az érettségiző választása szerinti tárgyakból, amelyek között egynek olyan általánosan kötelező tárgynak kell lennie, amely a tanuló által kötelezően választott tárgyak között is szerepelt.

Az I. modell leírása

E modell „egységes” differenciált gimnáziumi felső szakaszt tartalmaz, tehát megszünteti a hagyományos gimnáziumi típusokat és azok differenciált ágazatait (lásd a bevezető ismertetésben). *Nagy jelentőségű abból a szempontból is, hogy önálló iskolatípusként is működtethető, tehát nem csupán a gimnáziumi alsó szakaszból, hanem a Hauptschule I. tagozatából, illetve a Gesamtschule-ből is jöhetnek a tanulók.* E modell tehát megfelel az iskolarendszer demokratizálódását elősegíteni akaró progresszív törekvéseknek.

A tantárgyak tanítása „fokozati rendszerben” történik. Vannak 4, 3 és 2 fokozatban tanulható tárgyak. A 3 és 2 fokozatú tárgyak (a fizika kivételével) tanulási időpontját megfelelő tanácsadás alapján és az előírt heti óraszámom belül a tanulók választhatják meg. Pl. a történelem és társadalomismeret tantárgy 3 fokozatú, ami azt jelenti, hogy a tanuló vagy az 1–3 évfolyamokban vagy a 2–4 évfolyamokban tanulhatja; a 2 fokozatú tárgyakat bármely két egymást követő évfolyamra helyezheti. Még hajlékonyabbá válik a rendszer azzal, hogy a tanuló vizsga letételével *egy fokozatot általában minden tárgyból átugorhat.* E vizsga letételéhez külön tanfolyam – Liftkurs – nyújt segítséget. Lehetőség nyílik arra is, hogy jobb képességű tanulók egy tárgyból két fokozatot egy időben is elvégezzenek.

Ily módon a tanulók különböző tárgyakból különböző szinten lehetnek, tehát *a hagyományos osztályok nagyrészt megszüntnek, és a tanulók a fokozatoknak megfelelő tantárgyi csoportokat alkotnak.*

Ez a rendszer egyben azt is jelenti, hogy egy tanuló, ha a pótvizsgákat is (két tárgyból lehet pótvizsgát tenni) sikertelenül tette le, *csak a sikertelenül elvégzett tantárgyi fokozatokat köteles megismételni, a többi tárgyból továbbhaladhat.* Az ismételt fokozatot és a magasabb fokozatot egy időben is végezheti, ha az utolsó előtti és az utolsó fokozatról van szó. Mindehhez – mint említettük – a kísérlet különböző segítő kurzusokat tervez.

A tantárgyak egyrészt általánosan kötelezően, másrészt átlagosan heti 4 órában (a négy évfolyamon összesen heti 16 órában) *kötelezően választhatók.* Felvehetők szabadon, a heti óraszámom felül *választható tantárgyak,* foglalkozások is.

A kötelezően választható tárgyak több csoportot alkotnak:

- a) új elméleti jellegű tárgyak: pl. latin, görög, ábrázoló geometria;
- b) az általánosan kötelező tárgyakhoz csatlakozó elmélyítő, kiegészítő tárgyak;
- c) új gyakorlati jellegű tárgyak: pl. újabb élő idegen nyelv, háztartástan-élelmezésügy, kézimunka-műhelymunka, gyors- és gépírás.

Az a–b) kategóriába tartozó kötelezően választható tárgyak érettségi tárgyak is lehetnek, a c) kategóriába tartozók nem.

A II. modell leírása

Ez a modell nem változtat az eddigi gimnáziumi típusokon, tehát e modellen belül megmarad a gimnázium, a reálgimnázium és a leányreálgimnázium. *Az előzőhöz képest tehát határozottan konzervatív modell,* fenn kívánja tartani az általánosan képző felső iskolák jelenlegi tagozódását, kizárólag a gimnáziumi alsó szakaszokra épít, vagyis megőrzi a nyolcosztályos gimnáziumi és reálgimnáziumi szervezetet.

Lényegében megőrzi a hagyományos osztály- és évfolyamrendszert is. Ezt azonban *teljesítmények alapján történő differenciálással* rugalmasabbá teszi. Négy kötelező tárgyból külső differenciálással teljesítménycsoportok alakítását irányozza elő.

Az említett teljesítménycsoportos oktatást a gimnáziumban az első élő idegen nyelvből, latinból, a második élő idegen nyelvből vagy görögből és matematikából kell megszervezni; a reálgimnáziumban és a leányreálgimnáziumban az első élő idegen nyelvből, a második élő idegen nyelvből vagy latinból, matematikából és fizikából vagy kémiából vagy biológiából.

A teljesítménycsoportos oktatás két szinten folyik: 1. szint, 2. szint. Az 1. szintű teljesítménycsoportba a különösen jó képességű tanulókat osztják be egyrészt az előző osztályban elért eredmények, másrészt a 12 hetes tanéveleji munkájuk teljesítménye alapján. A 2. szintű teljesítménycsoportba az átlagos és kevésbé jó tanulók kerülnek. A 2. teljesítménycsoporttal szemben támasztott követelmények megfelelnek a hagyományos gimnáziumi tantervi követelményeknek, tehát ez a szint normál értékű gimnáziumi végzettséget ad. Az 1. teljesítménycsoport a jelenlegi tantervhez képest elmélyültebb tanulmányokat végez. Az V. és VI. osztályban azonban a tanulók azonos időszakokban végzik el mindkét teljesítménycsoportban a tantervi törzsanyagot, és így a félévben vagy a tanév végén lehetséges egyik teljesítménycsoportból a másikba a feljebb-, illetve lejjebbsorolás. Ha a 2. teljesítménycsoportban a félév vagy az év végén elért eredmény legalább jó, a tanulót az 1. teljesítménycsoportba sorolják. Ha az 1. teljesítménycsoportban az elért eredmény elégséges, vagy ha a tanuló elégtelen érdemjegyet kap, átsorolják a 2. teljesítménycsoportba. Kivételesen az utolsó két osztályban is előfordulhat átsorolás.

Az 1. teljesítménycsoportban elért érdemjegyek egy fokkal magasabbnak számítanak, mint a 2. teljesítménycsoportban elérték, és az év végi bizonyítványban az átlagosztályzatot ennek megfelelően számítják ki. Egyébként az 1. teljesítménycsoportban elért eredményeket a bizonyítványban megfelelő szóbeli megjegyzésekkel is jelezni kell.

Az a 8. osztályos tanuló, aki mind a 4 teljesítménycsoportos tárgyból legalább jó osztályzatot szerzett, és a többitől is legalább közepes, egy fél évvel korábban tehet érettségét (január vagy február hónapban), ha legkésőbb január 15-ig a még hátralevő anyagrészekből vizsgát tesz.

A választhatóság elve szerényen e modellben is érvényesül. A választható tárgyakra szánt tantervi időkeret az előzőnek fele (összesen heti 8 óra), és csak az utolsó két osztályra terjed ki.

A teljesítménycsoportos oktatásnak itt is jellemzője a segítő és felzárkóztató foglalkozások rendszere.

A III. modell leírása

Ez a modell alapvető törekvésében megegyezik az elsővel. A differenciálás mellett messzemenően érvényesíteni kívánja az egységesség elvét is, és ily módon ez a modell is önálló felső szakaszú gimnáziumi iskolatípusként működtethető. Ebben a modellben a legmagasabb a kötelezően választható tárgyak tantervi időkerete (heti 19 óra) annak ellenére, hogy a differenciálás csak a 7. osztályban kezdődik, tehát csak az utolsó két osztályra terjed ki.

A modell megőrzi az osztály- és tanórarendszert, és csak a szabadon választható tárgyak oktatása folyik csoportokban. Ez a modell tehát nem érvényesíti a fokozati rendszert.

Bizonyos feltételek között egy kétéves kötelezően választott tárgyat másikkal lehet felcserélni, ha a tanulónak erre indoka van, és ha a választott új tárgyból pótolja az addig elvégzett anyagot.

Vannak olyan két évre tervezett kötelezően választható tárgyak is, amelyek tanulásába az utolsó osztályban úgy lehet bekapcsolódni, hogy nincs szükség az előzmények pótlására. A csak a 7. osztályra tervezett kötelezően választható tárgyak egy része a 8. osztályban is felvehető. A kötelezően választható tárgyak rendszere tehát elég rugalmas, és kevésbé kötött évfolyamokhoz.

Ez a modell is tervez célszerű segítő foglalkozásokat.

A kísérleti modellek óratervei

Az I. modell óraterve

	Évfolyamok				Összes heti óraszám
	1	2	3	4	
1. KÖTELEZŐ TÁRGYAK					
a) <i>négy évfolyamúak</i> ¹					
hittan	(2)	(2)	(2)	(2)	8
német	(4)	(3)	(3)	(4)	14
első élő idegen nyelv	(3)	(3)	(3)	(3)	12
matematika	(4)	(3)	(3)	(4)	14
testnevelés	(3)	(3)	(2)	(2)	10
b) <i>három évfolyamúak</i> ¹					
második élő idegen nyelv vagy latin	(4)	(4)	(4)	(4)	12
történelem és társadalom- ismeret	(3)	(3)	(3)	(2) ²	8
földrajz és gazdaságtan	(3)	(3)	(3)	(2) ²	8
biológia	(3)	(3)	(3)	(2) ²	8
fizika	–	(2) ³	(3)	(3)	8
c) <i>két évfolyamúak</i> ¹					
kémia	–	(2)	(2)	(2)	4
bevezetés a filozófiába	–	(2)	(2)	(2)	4
zene	(3)	(3)	(3)	(2) ²	5
képzőművészet	(3)	(3)	(3)	(2) ²	5
					120
2. KÖTELEZŐEN VÁLASZTHATÓ TÁRGYAK ⁴					
(lásd külön táblázatban)		(16)			16
					136
3. NEM KÖTELEZŐ GYAKORLATOK					
(lásd külön táblázatban)					

¹ Megfelelő vizsga letételével egy fokozatot át lehet ugrani

² Az utolsó fokozatban heti 2 óra

³ Az első fokozatban heti 2 óra

⁴ Az esszstanulmányi időtartamban összesen legalább heti 16 órában kell közülük választani

A II. modell óraterve: gimnázium

	Osztályok				Összes heti óraszám
	5	6	7	8	
1. KÖTELEZŐ TÁRGYAK					
hittan	2	2	2	2	8
német	4	3	3	3	13
első élő idegen nyelv ¹	3	3	3	3	12
latin ¹	3	3	3	3	12
második élő idegen nyelv vagy görög ¹	5	3	3	3	14
történelem és társadalomismeret	2	2	3	–	7
földrajz és gazdaságtan	3	2	2	–	7
matematika ¹	3	3	3	3	12
biológia	3	2	–	2	7
fizika	–	3	2	3	8
kémia	–	2	2	–	4
bevezetés a filozófiába	–	–	2	2	4
zene vagy képzőművészet	2	2	2	2	8
testnevelés	3	3	2	2	10
	33	33	32	28	126
2. KÖTELEZŐEN VÁLASZTHATÓ TÁRGYAK²					
(lásd külön táblázatban)	–	–	(8)		134
3. NEM KÖTELEZŐ GYAKORLATOK					
(lásd külön táblázatban)					

¹ Teljesítménydifferenciálás két szinten

² A 7. és 8. osztályban összesen legalább heti 8 órában választandók

A II. modell óraterve: reálgimnázium

	Osztályok				Összes heti óraszám
	5	6	7	8	
1. KÖTELEZŐ TÁRGYAK					
hittan	2	2	2	2	8
német	4	3	3	3	13
első élő idegen nyelv ¹	3	3	3	3	12
második élő idegen nyelv vagy latin ¹	5	3	3	3	14
történelem és társadalom- ismeret	2	2	3	–	7
földrajz és gazdaságtan	3	2	2	–	7
matematika ¹	5	4	4	4	17
biológia	4	3	–	3	10
fizika, kémia ²	–	6	6	4	16 ³
bevezetés a filozófiába	–	–	2	2	4
zene vagy képzőművészet	2	2	2	2	8
testnevelés	3	3	2	2	10
	33	33	32	28	126

2. KÖTELEZŐEN VÁLASZTHATÓ TÁRGYAK⁴

(lásd külön táblázatban) – – (8) 134

3. NEM KÖTELEZŐ GYAKORLATOK

(lásd külön táblázatban)

¹ Teljesítménydifferenciálás két szinten

² A kettő közül az egyikben teljesítménydifferenciálás

³ Ebből heti 10 óra fizika, heti 6 óra kémia

⁴ A 7. és 8. osztályban összesen legalább heti 8 órában választandók.

A II. modell óraterve: leánygimnázium

	Osztályok				Összes heti óraszám
	5	6	7	8	
1. KÖTELEZŐ TÁRGYAK					
hittan	2	2	2	2	8
német	4	3	3	3	13
első élő idegen nyelv ¹	3	3	3	3	12
második élő idegen nyelv vagy latin ¹	5	3	3	3	14
történelem és társadalomismeret	2	2	3	—	7
földrajz és gazdaságtan	3	2	2	—	7
matematika ¹	3	3	3	3	12
biológia	3	—	2	3	8
kémia ²	—	2	2	—	4
fizika ³	—	3	2	3	8
bevezetés a filozófiába	—	2	2 ³	2	6
zene vagy képzőművészet	2	2	2	2	8
kézimunka és munkaoktatás	3	—	—	—	3
élelmezésügy és háztartástan	—	5 ⁴	4 ⁵	—	9
testnevelés	3	3	2	2	10
	33	35	35	26	129
2. KÖTELEZŐEN VÁLASZTHATÓ TÁRGYAK⁶ (lásd külön táblázatban)	—	—	(7)		136
3. NEM KÖTELEZŐ GYAKORLATOK (lásd külön táblázatban)					

¹ Teljesítménydifferenciálás két szinten

² Közülük egyből teljesítménydifferenciálás az iskola lehetőségei szerint

³ Ebből kéthetes gyakorlat óvodában napi 2 órás keretben

⁴ Ebből heti 4 óra gyakorlati főzés

⁵ Ebből heti 3 óra gyakorlati főzés

⁶ A 7. és 8. osztályban összesen legalább heti 7 órában választandó

A III. modell óraterve

	Osztályok				Összes heti óraszám
	5	6	7	8	
1. KÖTELEZŐ TÁRGYAK					
hittan	2	2	2	2	8
német	4	3	3	3	13
első élő idegen nyelv	3	3	3	3	12
második élő idegen nyelv vagy latin	4	3	3	3	13
történelem és társadalomismeret	3	3			6 6)+4
földrajz és gazdaságtan	4	2	2	2	
matematika	4	3	3	3	13
biológia	3	2	–	2	7
fizika	–	4	4	–	8
kémia	–	2	2	–	4
bevezetés a filozófiába	–	–	2	2	4
zene	2	2	–	–	4
képzőművészet	2	2	–	–	4
testnevelés	3	3	3	2	11
	34	34	27	22	117

2. KÖTELEZŐEN VÁLASZTHATÓ TÁRGYAK¹

(lásd külön táblázatban) – – (19) 136

3. NEM KÖTELEZŐ GYAKORLATOK

(lásd külön táblázatban)

¹ Közülük a 7. és 8. osztályban összesen legalább heti 19 órában kell választani (ebből legkevesebb heti 6 órát a 7. osztályban)

A kötelezően választható tárgyak óraterve

	I. modell évfolyamok					II. modell osztályok					III. modell osztályok				
	1.	2.	3.	4.	Össz.	7.	8.	Össz.	7.	8.	Össz.				
a) ÚJ TÁRGYAK¹															
harmadik élő idegen nyelv									5	7	=	12			
vagy latin vagy görög	(4)	(4)	(4)	(4)	=	12			6	6	=	12			
ábrázoló geometria	-	-	(4)	(4)	=	4	(4)	(4)	=	4	3	3 = 6			
b) ELMÉLYÍTŐ, KIEGÉSZÍTŐ TÁRGYAK A KÖTELEZŐ TÁRGYAKHOZ KAPCSOLÓDÓAN²															
hittanhoz: hittan	-	(2)	(2)	(2)	=	4	2	2	=	4	2	2 = 4			
némethoz: német nyelvművelés	-	(2)	(2)	(2)	=	4	2	2	=	4	2	2 = 4			
némethoz, élő idegen nyelvhez, latinhoz: irodalom	(2)	(2)	(2)	(2)	=	6	2	2	=	4	2	2 = 4			
élő idegen nyelvhez vagy latinhoz: élő idegen nyelv	-	(2)	(2)	(2)	=	4	2	2	=	4	2	2 = 4			
a történelem és társadalomismerethez: történelem	-	(2)	(2)	(2)	=	4	2	2	=	4	2	2 = 4			
jogi ismeretek	-	-	(2)	(2)	=	2	(2)	(2)	=	2	(2)	(2) = 2			
politika	-	(2)	(2)	(2)	=	4	2	2	=	4	2	2 = 4			
földrajz és gazdaságtanhoz: közgazdaságtan	-	(2)	(2)	(2)	=	4	2	2	=	4	2	2 = 4			
matematikához: matematika	-	(3)	(3)	(3)	=	6	3	3	=	6	2	4 = 6			
számológépes adatfeldolg.	-	(2)	(2)	(2)	=	4	2	2	=	4	2	2 = 4			

biológiához: biológia és környezetismeret	–	(3)	(3)	(3)	=	6	3	3	=	6	3	3	=	6
fizikához: fizika	–	–	(3)	(3)	=	6	3	3	=	6	2	4	=	6
kémiához: kémia	–	–	(2)	(2)	=	4	2	2	=	4	2	2	=	4
bev. a filozófiába: logika és filozófia	–	–	–	(2)	=	2	–	2	=	2	–	2	=	2
neveléstan és pszichológia	–	–	(3)	(3)	=	3	(3)	(3)	=	3 ³	(3)	(3)	=	3
zenéhez: zene	–	(2)	(2)	(2)	=	4	2	2	=	4	2	2	=	4
zene, hangszer tanulással	(2)	(2)	(2)	(2)	=	6	–	–	=	–	–	–	=	–
képzőművészet:														
képzőművészet	–	(2)	(2)	(2)	=	4	2	2	=	4	2	2	=	4

c) GYAKORLATI VONATKOZÁSÚ

TÁRGYAK⁴:

újabb élő idegen nyelv	(3)	(3)	(3)	(3)	=	6	3	3	=	6	3	3	=	6
háztartástan és ételmezőügy	(4)	(4)	(4)	(4)	=	8	(4)	(4)	=	4 ³	4	4	=	8
kézimunka és munkaoktatás	(2)	(2)	(2)	(2)	=	4	2	2	=	4	2	2	=	4
gyorsírás	(3)	(3)	(3)	(3)	=	6	3	3	=	6	3	3	=	6

¹ Érettségi tárgyat választható

² A megfelelő kötelező tárgyhoz kapcsolatosan érettségi tárgyat választható

³ A leánygimnáziumban nem választható

⁴ Érettségi tárgyat nem választható

Nem kötelező foglalkozások¹

	I.–II.–III. modell				Összes heti óraszám
	évfolyam/osztály				
	1	2	3	4	
	5	6	7	8	
élő idegen nyelv (rövid tanfolyam)	(2)	(2)	(2)	(2)	4
előadói kör	(2)	(2)	(2)	(2)	4
színpadi játék	2	2	2	2	8
énekkar	2	2	2	2	8
hangszeres zene	2	2	2	2	8
zenekar	2	2	2	2	8
képzőművészeti szakkör	2	2	2	2	8
fotó és film	2	2	2	2	8
textilművészet	2	2	2	2	8
testnevelés	2	2	2	2	8
gyorsírás	(2)	(2)	–	–	2
gépírás	(2)	(2)	–	–	2

¹ Külön tanfolyamként is szervezhetőek különböző osztályokba járó tanulók számára

UNESCO-KÖNYVEK, UNESCO-TERVEK

UNESCO-kiadványok a nevelésügy területén (1976)

Az UNESCO programjában a nevelés kezdettől fogva prioritást élvez; a kétéves költségvetés jelentős részét a tagállamok nevelésügyének fejlesztését célzó tevékenység alkotja, s ez a tendencia tükröződik a Szervezet kiadvány-politikájában is.

A következőkben az 1976-ban megjelent kiadványokat tekintjük át, nem teljességre törekvő bibliográfiáról van azonban szó. A publikációk mind terjedelmükre mind tartalmukra és jelentőségükre nézve igen eltérőek. Akadnak egy-egy részletkérdést elméleti síkon vagy gyakorlati szempontból tárgyaló művek; nagyobb, átfogóbb problémákat vizsgáló tanulmányok; különböző helyeken rendezett nemzetközi konferenciákról szóló jelentések; a hosszabb távú UNESCO-programok apróbb híreit tartalmazó tájékoztató brosrák, s természetesen rendszeresen megjelenő folyóiratok és sorozatok is. Ezek közül elsősorban azokat mutatjuk be, amelyek hazai érdeklődésre is számot tarthatnak. Célunk nem tartalmi elemzés vagy kritikai ismertetés, hanem egy nemzetközi szervezet nevelésügyi tevékenységére vonatkozó tájékoztatás, **figyelemfelkeltés.**

A legtöbb kiadvány angolul és franciául, néhány esetben spanyolul és oroszul is, jelent meg. Jegyzékünkben a több nyelven kiadott műveknek csak az angol címét tüntetjük fel, csak utalva az egyéb nyelveken megjelent verziókra.